

INTERFERENȚE DINTRE RAPORTURILE DE MUNCĂ DIN SISTEMUL DE SĂNĂTATE AL REPUBLICII MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

INTERFERENCES BETWEEN LABOR RELATIONS IN THE HEALTH SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THE EUROPEAN UNION

CRIGAN Tudor,
PhD student I, State University of Moldova
ORCID: 0000-0002-6157-7239
E-mail: crigant@gmail.com

Abstract

Labor relations in the healthcare system of the Republic of Moldova and the European Union are influenced by several factors, including labor legislation, public policies, professional training of medical personnel, working conditions and salary levels. In the Republic of Moldova, the health system faces numerous challenges, such as lack of financial resources, poor infrastructure, shortage of qualified medical personnel and corruption. These problems have a negative impact on labor relations in the health system, causing a significant migration of medical personnel from the country. In contrast, in the European Union, the health system benefits from greater funding, modern infrastructure, access to advanced technologies and stronger labor legislation. Healthcare workers in the EU have access to training and professional development programs and better salary benefits, which help increase job satisfaction and reduce the migration of healthcare workers to other countries. However, there are also common challenges between the Republic of Moldova and the European Union in terms of labor relations in the health system, such as the pressure to provide quality services in the context of increasing demand for medical services, the lack of human resources and the underfunding of the health system.

Keywords: *employment relationship, health system, relationships at work, salary, professional ethics, media personnel, specific procedures, etc.*

Raporturile de muncă din sistemul de sănătate sunt reglementate de legislația muncii și de normele specifice din domeniu. Angajații din sistemul de sănătate beneficiază de un cadru de lucru specific, care cuprinde reguli și proceduri pentru asigurarea calității și siguranței în îngrijirea pacienților.

În ceea ce privește raporturile de muncă, acestea includ aspecte legate de salarizare, condiții de muncă, program de lucru, concedii medicale, disponibilitate la serviciu, relația cu pacienții și colegii de echipă, precum și respectarea regulilor de etică și deontologie profesională. De asemenea, personalul din sănătate trebuie să respecte normele și standardele impuse de autorități în privința prevenirii și controlului infecțiilor nosocomiale, a gestiunii corecte a deșeurilor medicale și a utilizării echipamentelor de protecție individuală. Raporturile de muncă din sistemul de sănătate sunt importante pentru buna desfășurare a activității medicale și pentru asigurarea calității serviciilor medicale acordate pacienților.[13] Este important ca angajații din sistemul de sănătate să fie bine pregătiți profesional, să respecte regulile și procedurile specifice din domeniu și să aibă o atitudine etică și responsabilă față de pacienți și colegi.[4] Totodată, raporturile de muncă din sistemul de sănătate trebuie să asigure și desfășurarea unui mediu de lucru sigur și sănătos pentru angajați, având în vedere expunerea acestora la diverse riscuri de sănătate, precum infecții

nosocomiale, expunere la substanțe periculoase sau la stresul psihologic asociat cu îngrijirea pacienților. De aceea, este important ca angajatorii din sistemul de sănătate să asigure echipamente de protecție adecvate, să ofere traininguri și instruirii pentru prevenirea riscurilor de sănătate și să monitorizeze periodic starea de sănătate a angajaților. Pe lângă aspectele legale și de siguranță, raporturile de muncă din sistemul de sănătate includ și aspecte legate de respectul și comunicarea eficientă între colegi de echipă, precum și între pacienți și personalul medical. O bună comunicare între toți cei implicați în procesul de îngrijire medicală este esențială pentru asigurarea unei îngrijiri de calitate și pentru crearea unui mediu de lucru armonios.

Sistemul de sănătate al Republicii Moldova și al Uniunii Europene sunt legate prin colaborare și asistență reciprocă în domeniul sănătății. Republica Moldova beneficiază de sprijin financiar și tehnic din partea Uniunii Europene pentru modernizarea sistemului de sănătate, îmbunătățirea accesului la serviciile medicale, creșterea calității serviciilor medicale și implementarea reformelor în domeniul sănătății.[7]

De asemenea, există programe de mobilitate pentru medici și personal medical între Republica Moldova și statele membre ale Uniunii Europene, care contribuie la schimbul de experiență și la îmbunătățirea competențelor profesionale ale personalului medical din Republica Moldova. Totodată, Uniunea Europeană acordă asistență Republicii Moldova în dezvoltarea infrastructurii medicale, modernizarea echipamentelor medicale, implementarea standardelor europene în domeniul sănătății și îmbunătățirea gestionării resurselor umane în sistemul de sănătate. Prin intermediul acestor colaborări și programe de asistență, sistemul de sănătate al Republicii Moldova beneficiază de expertiza și resursele Uniunii Europene, care contribuie la îmbunătățirea accesului la serviciile medicale de calitate și la creșterea nivelului de sănătate al populației.[11]

Sistemul de sănătate al Republicii Moldova și al Uniunii Europene sunt diferite în ceea ce privește raporturile de muncă din acest sector. În timp ce în Republica Moldova există anumite probleme legate de condițiile de muncă, salarizare și asigurări sociale în sistemul de sănătate, în Uniunea Europeană există standarde și reguli clare în aceste domenii.[12]

În Republica Moldova, medicii și personalul medical se confruntă adesea cu salarii mici și condiții de muncă precare. De asemenea, lipsa de echipamente și resurse în spitale și centre de sănătate poate afecta calitatea serviciilor medicale oferite. Această situație dificilă deseori duce la demotivare în rândul personalului medical, dar și la o scădere a încrederii populației în sistemul de sănătate.[5] Aceste probleme sunt cauzate de subfinanțarea sistemului de sănătate, lipsa investițiilor în infrastructură și echipamente medicale moderne, lipsa de resurse umane calificate și corupția din sistem. [9] Salariile mici ale medicilor și personalului medical din Republica Moldova sunt adesea criticate și spun că acestea nu sunt proporționale cu munca și responsabilitatea pe care le au.[6] Mulți medici sunt nevoiți să muncească ore suplimentare sau să aibă mai multe locuri de muncă pentru a-și putea susține familia.[8] De asemenea, spitalele din Republica Moldova se confruntă cu lipsa echipamentelor și a materialelor medicale necesare, ceea ce îngreunează munca medicilor și afectează calitatea serviciilor medicale acordate pacienților. Aceste condiții precare de muncă pot duce și la demotivarea personalului medical și la emigrarea acestora în alte țări, unde salariile și condițiile de muncă sunt mai bune.[10]

De aceea, este important ca autoritățile să ia măsuri pentru a îmbunătăți condițiile de muncă și să ofere salarii decente pentru medici și personalul medical. De asemenea, este necesară o mai mare investiție în echipamente și resurse medicale pentru a asigura o îngrijire medicală de calitate pentru toți pacienții. Este esențial ca sistemul de sănătate din Republica Moldova să fie prioritar și să primească sprijinul necesar pentru a se dezvolta și a oferi servicii de calitate. În final,

este important ca autoritățile, comunitatea medicală și societatea în ansamblu să lucreze împreună pentru a găsi soluții la aceste probleme și pentru a îmbunătăți sistemul de sănătate din Republica Moldova. Sănătatea este un drept fundamental al fiecărui individ și este responsabilitatea noastră să asigurăm că toți cetățenii au acces la servicii medicale de calitate.

Evoluția procesului de când Uniunea Europeană a început să acorde ajutor sistemului medical din Republica Moldova, începând cu anul 2014, în contextul parteneriatului de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova. Această colaborare are ca scop sprijinirea sistemului medical din Republica Moldova în dezvoltarea infrastructurii, creșterea calității serviciilor medicale și îmbunătățirea accesului la aceste servicii pentru toți cetățenii. Uniunea Europeană a acordat granturi și finanțare pentru proiecte destinate modernizării echipamentelor medicale, construcției și renovării spitalelor, formării personalului medical, îmbunătățirii sistemului de urgențe medicale și a altor servicii de sănătate. De asemenea, Uniunea Europeană a sprijinit Republica Moldova în lupta împotriva pandemiei de COVID-19, furnizând echipamente de protecție, medicamente și echipamente medicale. În acest fel, s-a contribuit la îmbunătățirea calității asistenței medicale în Republica Moldova, ajutând la creșterea speranței de viață a populației și la reducerea mortalității cauzate de diverse boli.

În Uniunea Europeană, există directive care reglementează condițiile de muncă și salarizarea în sistemul de sănătate. Aici, medicii și personalul medical beneficiază de salarii mai mari, condiții de muncă mai bune și acces la echipamente și tehnologii moderne. Directiva europeană privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la locurile de muncă, formarea și promovarea profesională prevede că angajatorii din sectorul sănătății trebuie să asigure condiții de muncă nediscriminatorii și egale pentru toți angajații lor. De asemenea, Directiva privind sănătatea și securitatea în muncă prevede că angajatorii din sectorul sănătății trebuie să asigure un mediu de muncă sigur și sănătos, să ofere formare adecvată pentru utilizarea echipamentelor de protecție și să pună la dispoziție echipamente moderne și tehnologii de ultimă oră pentru a facilita desfășurarea activităților medicale în condiții optime. Mai mult decât atât, există și directive care reglementează timpul de lucru, concediile plătite, asigurarea medicală și alte beneficii sociale pentru lucrătorii din sectorul sănătății, asigurându-se astfel că aceștia beneficiază de condiții de muncă și salarizare corecte și echitabile.

Totodată, în Uniunea Europeană există sisteme de asigurare a sănătății mai bine dezvoltate și mai eficiente, care asigură accesul la servicii medicale de calitate pentru toți cetățenii. În Republica Moldova, sistemul de asigurare a sănătății este subdezvoltat și există probleme legate de finanțare și acces la servicii medicale.

Există diferențe semnificative între sistemele de asigurare a sănătății din Republica Moldova și Uniunea Europeană, care pot genera interferențe în raporturile de muncă din domeniul medical:[14]

Acoperirea asigurării de sănătate

- În Republica Moldova, asigurarea obligatorie de asistență medicală acoperă cheltuielile pentru servicii medicale și farmaceutice pentru persoanele asigurate. Guvernul are calitatea de asigurat pentru 16 categorii de persoane neangajate, cu excepția celor obligate să se asigure individual.

- În UE, sistemele de asigurare a sănătății sunt mai bine dezvoltate și asigură acces universal la servicii medicale de calitate pentru toți cetățenii, indiferent de statutul de asigurat.

- În Republica Moldova, unele servicii medicale pot fi acoperite și pentru persoanele neasigurate, însă acestea trebuie să achite o parte din costuri sau să solicite ajutor de la stat pentru a beneficia de asistență medicală.

- În UE, accesul la serviciile medicale este garantat pentru toți cetățenii, indiferent de statutul lor de asigurat. Costurile sunt acoperite în mare parte de sistemul de asigurare a sănătății al fiecărui stat membru.

- În Republica Moldova, sistemul de asigurare a sănătății este în continuă reformă pentru a îmbunătăți accesul și calitatea serviciilor medicale. Totuși, mai există unele deficiențe în ceea ce privește acoperirea și calitatea serviciilor medicale. În UE, sistemele de asigurare a sănătății sunt bine stabilite și oferă o gamă largă de servicii medicale de calitate pentru toți cetățenii. Investițiile în infrastructură medicală și personal medical sunt constante pentru a asigura o asistență medicală adecvată pentru toată populația.

Finanțarea sistemului de sănătate

- Finanțarea sistemului de sănătate din Republica Moldova este considerată subdezvoltat și există probleme legate de acces la servicii medicale.

- Sistemele de sănătate din UE beneficiază de o finanțare mai solidă și eficientă, permițând un acces mai bun la servicii medicale de calitate.

- Republica Moldova se confruntă cu lipsa de resurse financiare pentru a asigura un sistem de sănătate adecvat, cu infrastructură modernizată și cu personal bine pregătit.

- Sistemele de sănătate din UE beneficiază de finanțare publică și private, asigurând o acoperire mai largă a costurilor și o mai mare diversitate în serviciile oferite.

- Finanțarea sistemului de sănătate din Republica Moldova este subordonată politicii fiscale restrictive a guvernului, care limitează resursele disponibile pentru sănătate și provoacă subfinanțare sistemului.

- În schimb, sistemele de sănătate din UE beneficiază de o finanțare mai stabilă și predictibilă, asigurând un acces mai echitabil la servicii medicale de calitate pentru toți cetățenii.

- Investițiile în infrastructură medicală, în formarea cadrelor medicale și în tehnologii medicale moderne sunt esențiale pentru îmbunătățirea sistemului de sănătate din Republica Moldova și pentru asigurarea unei îngrijiri medicale de calitate pentru toți cetățenii.

Aceste diferențe pot genera interferențe în raporturile de muncă din sistemul de sănătate, în special în ceea ce privește condițiile de muncă, salarizare și accesul la formare profesională.

Armonizarea standardelor și practicilor din domeniul sănătății între Republica Moldova și UE este un proces complex, dar esențial pentru a asigura condiții de muncă decente și motivante pentru personalul medical.

Principiile interferente dintre raporturile de muncă din sistemul de sănătate al Republicii Moldova și Uniunea Europeană includ:

Nediscriminarea. Angajații din sistemul de sănătate din Republica Moldova, cât și din Uniunea Europeană trebuie să beneficieze de un tratament egal și nediscriminatoriu, indiferent de originea lor etnică, naționalitate, religie, gen sau orientare sexuală. Este esențial ca toți angajații din sistemul de sănătate să fie tratați cu respect și să li se ofere condiții de muncă sigure și sprijin pentru a-și desfășura activitatea într-un mod eficient și profesional. Discriminarea în orice formă nu ar trebui tolerată și trebuie să fie combătută activ în toate sectoarele, inclusiv în sectorul sănătății. Este important ca toți angajații din sistemul de sănătate să fie instruiți și educați în domeniul diversității și incluziunii, pentru a asigura o atitudine deschisă și respectuoasă față de toți pacienții și colegii

lor. Prin promovarea unui mediu de lucru bazat pe respect și toleranță, putem contribui la îmbunătățirea calității serviciilor de sănătate și la creșterea satisfacției pacienților.

Respectarea drepturilor fundamentale ale lucrătorului. Atât Republica Moldova, cât și Uniunea Europeană au adoptat standarde ridicate în ceea ce privește respectarea drepturilor fundamentale ale lucrătorilor, cum ar fi dreptul la salarii echitabile, la condiții de muncă sigure și sănătoase, la timp liber și la sindicalizare. În Republica Moldova, aceste drepturi sunt garantate de către Constituție, de legea muncii și de alte acte normative. De asemenea, Republica Moldova este parte la convenții internaționale care protejează drepturile lucrătorilor, cum ar fi Convenția Organizației Internaționale a Muncii privind libertatea sindicală și protecția drepturilor sindicale.

Uniunea Europeană acordă o mare importanță respectării drepturilor fundamentale ale lucrătorilor, iar aceste drepturi sunt incluse în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. De asemenea, există o serie de directive care reglementează drepturile lucrătorilor în statele membre ale Uniunii Europene, cum ar fi Directiva privind sănătatea și securitatea în muncă sau Directiva privind concediul de odihnă plătit.

Protecția socială. Atât Republica Moldova, cât și Uniunea Europeană acordă o importanță deosebită protejării sociale a angajaților din sistemul de sănătate, prin asigurarea unor sisteme eficiente de securitate socială, sisteme de pensii și de asigurări medicale. Republica Moldova oferă angajaților din sistemul de sănătate asigurări sociale obligatorii, care acoperă indemnizații pentru incapacitate de muncă, concedii medicale, pensii de invaliditate, pensii de vechime și alte beneficii sociale. De asemenea, sistemul de sănătate din Moldova oferă asigurare medicală gratuită pentru anumite categorii de persoane, precum copiii, pensionari și persoanele cu dizabilități. Uniunea Europeană, prin intermediul legislației sociale europene, promovează protecția socială a angajaților din sistemul de sănătate în statele membre. Acestea oferă sisteme de asigurări sociale, pensii și asigurări medicale pentru personalul din sectorul sănătății, asigurându-se că toți lucrătorii au acces la servicii medicale de calitate și sunt protejați în caz de incapacitate de muncă sau alte situații dificile. Este important ca atât Republica Moldova, cât și Uniunea Europeană să continue să investească în protecția socială a angajaților din sistemul de sănătate, pentru a asigura un nivel adecvat de securitate socială și pentru a încuraja recrutarea și retenția personalului medical calificat.

Dialog social. Se promovează dialogul social între angajatori, angajați și autoritățile publice, pentru a asigura un mediu de muncă armonios și colaborativ.

Formarea profesională continuă. Atât Republica Moldova, cât și Uniunea Europeană încurajează formarea profesională continuă a angajaților din sistemul de sănătate, pentru a le permite să își dezvolte competențele și să își perfecționeze abilitățile în domeniul lor de activitate.

Principiile interferente dintre raporturile de muncă din sistemul de sănătate al Republicii Moldova și Uniunea Europeană reflectă o preocupare comună pentru respectarea drepturilor fundamentale ale lucrătorilor și pentru asigurarea unor condiții de muncă decente și echitabile.

Acest lucru se reflectă în numeroase directive și reglementări emise de Uniunea Europeană în domeniul drepturilor lucrătorilor, cum ar fi Directiva privind normele minime pentru angajarea temporară (directivele 91/383/CEE și 2008/104/CE), Directiva privind informarea și consultarea lucrătorilor (Directivele 75/129/CEE și 2002/14/CE), Directiva privind condițiile de muncă (directivele 89/391/CEE și 98/59/CE), precum și în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și în Carta Socială Europeană.[13]

În Republica Moldova, prin intermediul Codului Muncii, a Legii privind protecția socială a lucrătorilor și a altor acte normative, se reglementează drepturile și obligațiile lucrătorilor din sistemul de sănătate, inclusiv în ceea ce privește salarizarea, condițiile de muncă, concediile și

protecția socială. De asemenea, s-a adoptat și un Plan Național de Acțiuni în domeniul drepturilor omului, care include și măsuri privind respectarea drepturilor lucrătorilor din sistemul de sănătate.

În cadrul colaborării cu Uniunea Europeană, Republica Moldova se angajează să respecte standardele europene în domeniul drepturilor lucrătorilor, inclusiv prin implementarea recomandărilor și asistenței tehnice oferite de UE. Prin aceste eforturi comune, se urmărește asigurarea unei protecții adecvate a drepturilor lucrătorilor din sistemul de sănătate și promovarea unei munci decente și echitabile pentru toți angajații din acest sector.

În concluzie menționăm că Sistemul de sănătate al Republicii Moldova și al Uniunii Europene au cunoscut transformări semnificative în ultimii ani, însă există diferențe semnificative între cele două sisteme.

În Republica Moldova, sistemul de sănătate se confruntă cu numeroase provocări, precum infrastructura medicală învechită, lipsa personalului medical calificat și corupția în sistem. De asemenea, accesul la servicii de sănătate de calitate este limitat pentru mulți cetățeni din cauza costurilor ridicate și a lipsei de asigurare medicală. În Uniunea Europeană, sistemul de sănătate este mai bine dezvoltat, cu acces universal la servicii medicale de calitate. Statele membre au sisteme de asigurări de sănătate care acoperă majoritatea costurilor, iar personalul medical este bine pregătit și bine remunerat. De asemenea, există o atenție deosebită acordată prevenirii bolilor și promovării unui stil de viață sănătos.

În ceea ce privește evoluția sistemelor de sănătate, Republica Moldova încearcă să îmbunătățească infrastructura medicală, să atragă mai mulți medici și să reducă corupția în sistem. Uniunea Europeană se concentrează pe îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate pentru toți cetățenii săi și pe promovarea unei abordări integrate a sănătății, care să includă atât prevenția bolilor, cât și tratamentul acestora.

Bibliografie

1. Codul Muncii al Republicii Moldova Nr. 154 din 28-03-2003. In: Monitorul Oficial Nr. 159-162 din 29.07.2003. Modificat prin Legea nr.19 pentru modificarea Codului muncii al Republicii Moldova. In: nr. 154/2003, Monitorul Oficial Nr. 94-99 din 15.03.2019 .
2. Codul Contravențional al Republicii Moldova Nr. 218 din 24-10-2008. In: Monitorul Oficial Nr. 78-84 din 17.03.2017. Modificat prin Legea nr. 239 din 24.12.2021. In: Monitorul Oficial Nr. 19-25 din 21.01.2022.
3. Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic, nr. 264-XVI din 27.10.2005. In: Monitorul Oficial Nr. 172-175 din 23-12-2005.
4. Regulamentul privind salarizarea angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medical. In: Monitorul Oficial Nr. 204-205 din 12-07-2016. Modificat prin HOTĂRÂRE Nr. 285 din 03.11.2021. In: Monitorul Oficial Nr. 266-272 din 05-11-2021.
5. Hotărâre Nr. 1335 din 10-10-2002 despre aprobarea Regulamentului cu privire la evaluarea condițiilor de muncă la locurile de muncă și modul de aplicare a listelor ramurale de lucrări pentru care pot fi stabilite sporuri de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile In: Monitorul Oficial Nr. 146-148 din 31-10-2002

6. Hotărârea Nr. 837 din 06-07-2016 pentru aprobarea Regulamentului privind salarizarea angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală
7. Gramma, Rodica. Novac, Tatiana. Lozan, Oleg. Managementul resurselor umane în sănătate: Aspecte Juridice. Chișinău, 2016. Tipografia “T-Par”.
8. Cumularea funcțiilor de către personalul medical. Disponibil online pe: <https://monitorul.fisc.md/editorial/cumularea-functiilor-de-catre-personalul-medical.html> [accesat la 1.04.2024]
9. Analiza Strategiei de dezvoltare a sistemului de sănătate în perioada 2008-2017 în Republica Moldova <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2020/09/Analiza-Strategiei-de-dezvoltare-a-sistemului-de-s%C4%83n%C4%83tate-%C3%AEn-perioada-2008-2017-%C3%AEn-Republica-Moldova-Raport-Final-.pdf> [accesat la 1.04.2024]
10. GHIDUL INTEGRITĂȚII MEDICALE DIN REPUBLICA MOLDOVA <https://rm.coe.int/ghidul-integritatii-medicale-rom/16809838b4> [accesat la 1.04.2024]
11. Politica UE în domeniul sănătății <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eu-health-policy/> [accesat la 1.04.2024]
12. Doboș, C., Dificultăți de acces la serviciile de sănătate, în „Calitatea Vieții”, nr. 1–2, 2006, p. 7–24. [accesat la 1.04.2024]
13. Stanciu, M., Premise actuale de excluziune, în domeniul asistenței medicale, în „Calitatea Vieții” nr. 1, 2018, p. 1–10 [accesat la 1.04.2024]
14. Vlădescu, C., (coord.), Sănătate publică și management sanitar. Sisteme de sănătate, București, Editura Centrul pentru politici și servicii de sănătate, 2004.